

Brīvā Zeme: Ceturtdiena, 28. janvāris, 1937

Kārlis Zariņi. Pagātnes romāns

(18. turpinājums.) „Ko es iešu!” Mare noteica rāmi un pīeti cīgi. „Nav nekāda prieka.” Tas nu Jēcim likās par daudz nesaprotami. Mare tiešām neiet Jāņu gaidīt? „Ā!” viņš iedomājās, „tas tamdēļ, ka nav atnācis Rabatu Mārcis!” Jā, jā, viņa taču gaidīja šo veco pūslī, bet tas, lūk, nerādījās! „Tad man ir taisnība,” viņš ierunājās ar zobgalību balsī: „neatnāca vis?” „Kas neatnāca?” „Nu, tas piānmatis.**” „Tu domā: Mārcis?” « Kurš ta' cits? Vai es neteicu, ka viņš tevi piekrāps?” Te nu Marei tīri negribis bija jāpasmaida. „Vai, cik tu esi jocīgs,” viņa novilkta. „Vai es jel kad iešu ar Rabalu? Tas man, Jēcīt, nav vajadzīgs.” „Nav vajadzīgs? To tik tu tā saki.” „Nu, tad ar tevi nav vērts prātīgi runāt: tu par daudz domā aplam.” Un meitene uzmeta lūpiņu, izlikdamies aizvainota. „Un tu patiesi neiesi uz Zilo kalnu?” Jē-cis par brīdi atsāka. „Es jau teicu, ka neiešu. Un Mārci es arī negaidu.» Slimais vēl drusku šaubījās, bet tā kā Mere joprojām kavējās pie viņa lāviņas, un tā kā viņas balsī bija izskanējis kaut kas tāds, kas aizliedza šaubīties par viņas vārdu nopietnību, tad viņš galu galā sāka tai ticēt. Ak tu sasodīts ārā. cik meitene viņam uzreiz palika mīļa Nu jau viss bija tik labi, ka labāk nemaz nevarēja būt, un Zilais kalns — tas tik nepieciešams vairs nelikās. „Vai nu citreiz neredzēsim diezgan to pusi,” viņš raudzīja Marei iestāstīt. « Tamdēļ nav lielu jābēdā.” „Es jau nebēdāju,” Mare atbildēja. Bet gluži labi viņas atbilde neskanēja, un tas Jēci pavedināja uz jaunām pārdomām. Varbūt, ka viņa tomēr ilgojās pēc laimes puķes, un vienīgi negribēja slimo apbēdināt? Tamdēļ viņš nolēma rīkoties augstsirdīgi. „Ja tu gribi, ej vien bez manis,” viņš apgalvoja. „Es tev nelieku mājās palikt.” „Es jau zinu, Jēcīt,” tā Mare, viegli noglaudīdama lielā puīša kamiesi: „bet negribas tevi vienu atstāt. Gan jau — kā tu pats teici — redzēsim diezgan to pusi.” „Nē, manis dēļ tev mājās nav jāpaliek,” Jēcis vēl raudzīja meiteni pārliecināt: „to tu nemaz neiedomājies.” Bet kad Mare palika pie sava, ka neies, un ka esot jau par vēlu, jo gājēju pulciņš droši vien devies ceļā, viņš piekrita, ka meitenei galu galā ir taisnība. Un tiešām, par iešanu nebija vairs ko runāt, jo bija jau pavisam vēls. Te gatves galā atskanēja vairāk svešu balsu, un viena starp tām bija sevišķi pilnskanīga.

Mare piecēlās un paskatījās pa mazo istabas lodziņu.

«Liekas, tīri sveši cilvēki,» viņš paskaidroja Jēcim, kurš mēģināja uzrausties uz elkoņiem, lai labāki varētu svešiniekus dzirdēt.

«Tādus gan es neesmu šai pusē redzē-jusi,” Mare ziņoja slimajam, joprojām raudzīdamās pa lodziņu. « Saimnieks iet viņiem pretī, viņi sadodas rokas un nāk tagad uz istabu. Nez, kas nu ievajadzējies!” Balsis tiešām nāca tuvāk, un varēja dzirdēt, ka viens prasīja: „Parādi, Vīteļu saimniek, kur viņš ir.” „Guļ uz lāviņas,” Pēteris atbildēja. Runātāji parādījās durvīs. Tie bija varen braši vīri, dažs ar tādu kūju ro'tā, kā kad taisītos uz lāču dzīšanu. Visiem pa priekšu soļoja Kārlis Bušs, un ieraudzījis Jēci .tūlīt gāja tam klāt. „Nu, puisi, kā klājas?” tas uzrunāja slimo. — „Nēma un sasita tevi tikai tamdēļ vien, ka prasīji sestdienas vakaru? Ko?” „Tā jau iznāk,” Pēteris atbildēja slimā vietā. „Mūsu muižā, edz, gadījies tāds bargāks šķilteris.” «Šķilteris, šķilteris,» atteica Bušs, «bet nu jau gan paši sāk tīši meklēt savu galu: taisni Jāņu vakarā ņem un sadauza nevainīgu pusaudzi. Tāda varmācība nav vēl piedzīvota.” „Mēs, dabūjuši zināt, gribējam tūdaļ iet uz Kokmuižu ar rungām,” noteica viens no Buša pavadoņiem, plecīgs puisis, kurā Vī-lēju saimnieks uzzīmēja Mujānu Krumpiņu puisi Mārci. « Tiesa gan,” piebilda vēl viens vīrs, ne mazāk plecīgs par iepriekšējo: „to Kokmui-žas Hartviķi vajadzēja vienreiz pārmācīt kā nākas.” Izrādījās, ka vēsts par Jēča necilvēcīgo kulšanu brīnišķīgā kārtā bija paguvusi aplidot diezgan plašu Kokmuižas apkārtni, saceldama zemniekos nedzirdētu sašutumu. Bija ieradušies pat daži kaugurieši, un divos no viņiem Vītelis pazina abus Jaunzemju saimnieka dēlus — Jēkabu un Mārtiņu, kuri, kā viņi paši paskaidroja, bez kavēšanās bija cēlušies pāri Gaujai, lai ietu

koceniešiem palīgā. «Mums jau visu to izstāstīja Kača," noteica jaunākais Jaunzemis, pabāls jauneklis, kamēr divi gadi vecākais Jēkabs paziņoja visai apņēmīgi: „Tā šoreiz nevar palikt: negantnieki jā-apvalda." „Bet kā tad puika īsti jūtas?" ierunājās turpat koceniešos dzīvojošais Penģu puisis Miķelis, kurš bija atnācis uz Vīteļiem līdz ar citiem nemierniekiem. « Vai gremot vēl var?" Viņš pievirzījās tuvāk lāviņai un pasniedza Jēcim roku, kurš saņēma roku drusku vilcinādamies, drusku tā kā kaunēdamies, jo laikam jutās pārsteigts par lielo godu, ko vīri ar savu ierašanos bija viņam parā-aijuši.

« Kā nu jūtas," atteica Vītelis Jēča vietā: « vari pats iedomāties."

« Un pašā Jāņu vakarā! Pašā Jāņu vakarā!" atkārtoja Bušs savā skaļajā, dziedo-šajā balsī. « Es saku, jāiet tik uz muižu un jāmeklē Hartviķis rokā!"

« Ko gan vairāk!" atsaucās daži no bara. «Lai tad saprot ar', ka mēs vairs varmācību necietīsim!"

« Tādu nav ne ko žēlot, nedz ko laupīt," noteica Deidaru Jānis, kurš, kā vēlāk noskaidrojās, bija pirmais steidzies ziņot tuvāko māju iedzīvotājiem par notikušo un aicinājis tos uz Hartvisa pārmācīšanu.

« Uzskaitīt negantniekam pašiem pa trīsdesmit koku, tad zinās, kā tāds ēdiens gar-šo," piemetināja Jaunzemju Jēkabs.

Izteicieni palika arvien draudošāki, un Vīteļu sievas, kas bija sekojušas svešajiem istabā un nu stāvēja viņiem aiz muguras, sāka jau nopietni domāt, ka lielais bars ies gan uz muižu un vilks lielkungu ārā no migas, lai sietu to bez žēlastības pie soda staba. Vecā Liene pat iesprauslojās, tēlodama sev priekšā, kā lielkungs būs pārbijies un galvu nokāris tuvosies soda vietai. «To tādiem vajadzētu gan,» viņa iekrita starpā. Bet tad lēni, nesteidzīgi ierunājās pats Vīteļu Pēteris: «Nē, draugi, šoreiz lai paliek vien. Ir gan tiesa, ka muiža rīkojusies Varmācīgi, un pārmācīt vienu otru jau arī vajadzētu. Bet vai ar to, ka nopērsim vienu pešu Kokmuižas lielkungu ar viņa rokas puišiem, daudz būsīm panākuši. Visa šī paraša ir necilvēcīga, un pelna, ka to bez vārda runas iznīcina. Bet atriebdami manu rada bērnu vien, mēs vēl nekur tālu nebūsīm tikuš?. Jo vai tad ļaužu kulšana ir viena pati nelaime, kuras dēļ mums būtu jāiet uz muižu ar rungām rokās? Neaizmirstat, ko viņrei? Bestes kroģā teica Mujānu Ģederts: mums, — viņš gan domāja — vajaga visu pārlikt ar prāiu un tad ar vienu rāvienu atdarīt varmākām tik gudri, ka lai pārestībām un netaisnībai par visām reizēm būtu gals. Bet šodirn, es gribu teikt, nav vēl pienācis īstais brīdis. Par to vēl domāsim.» (Turpmāk vēl)